

Írta: Kahlichné Simon Márta

Védőnők család- és gyermekvédelmi képzése

A család-, a gyermek- és ifjúságvédelmi munkában sokféle szervezet, intézmény, hálózat stb. működik és ezekben különböző végzettségű szakember tevékenykedik, sokféle felkészültséggel, ismerettel.

Az egészségügyi alapellátásban dolgozó védőnők–ebben a szférában –jelentős feladatokat látnak el. Tevékenységük lényege: a várandós anyák és a gyermekek egészségének védelme, fejlődésük elősegítése, a betegségek megelőzése és az egészséges életmódra nevelésük.

A védőnő gondozóival családlátogatás, tanácsadás, óvodai és iskolai munkája során teremt kapcsolatot. A gondozás során megismeri a család életkörülményeit, egészségi, szociális és egyéb problémáit, tanácsaival és nevelő munkájával elősegíti azok pozitív irányba történő megoldását. Munkáját és feladatait önállóan, illetve orvosokkal, szakdolgozókkal, gyermek- és ifjúságvédelmi szervezetekkel, különböző szakmai, társadalmi, egyházi, karitatív mozgalmakkal és egyesületekkel közösen együttműködve végzi, de sokszor nem koordináltan, formalizáltan, az együttműködés lehetőségeinek kijelölése nélkül.

A védőnői szakma megjelenése, az anya- és gyermekvédelmi munka országos szervezése nyolcvan éves múltira tekint vissza, 1915-ben az Országos Stefánia Szövetség megalakulásával és eredményes munkájának köszönhetően alakult ki ez a hálózat. A Szövetség szakemberei – a védőnők – képzését is elindította.

A képzés különböző korszakait tanulmányozva megállapíthatjuk, hogy az oktatásban mindig meghatározó volt az, hogy a védőnőnek munkája során a lakosság melyik korosztályát és milyen feladatokat kellett ellátnia. Ezek alapján változott az oktatás időtartama, a tantárgyak száma, a képzés elméleti és gyakorlati óraszámának aránya és annak alakulása.

Nagyon érdekes, hogy az első tanfolyamos képzésben is, és a jelenlegi főiskolai rendszerű védőnőképzésben is megtalálható a gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos ismeretek tanítása.

A védőnők részére írt első és 1917-ben megjelent tankönyv már részletesen tartalmazta a szociális, gyermek- és ifjúságvédelmi munkához” kapcsolódó elméleti és gyakorlati tudnivalókat.

A könyv négy fejezetre tagozódik és ebből a legnagyobb terjedelmű az, amely „A védőnő szociális feladatai”-t foglalja össze, így többek között a szoptató anyát védő intézkedéseket, a gyermekmenhelyen történő elhelyezések szabályait, a züllöttség veszélyének kitett gyermek védelmét, intézeti elhelyezését, a házasságon kívül született gyermekek jogait, a sokgyermekes családok védelmét és támogatását szolgáló intézkedéseket stb. A feladatokból csak néhányat soroltam fel, ezzel is bizonyítva azt, hogy a védőnői munka végzéséhez szociális jellegű ismeretekkel is kellett rendelkezni.

A könyv három fejezete szakismereteket (terhesség, egészséges, beteg gyermekápolás) közölt, és elmondhatjuk, hogy tartalmazta mindazokat az elméleti ismereteket, melyeket akkor fontosnak tartottak a védőnői munka korszerű ellátásához.

1925-1940-ig az Országos Stefánia Szövetség képzésében (2 éves a tanfolyam) önálló tantárgyak keretében tanították a gyermekvédelmi munkához szükséges ismereteket, így:

1. „A magyar anya- és gyermekvédelem története” és
2. „A magyar anya-, csecsemő- és gyermekvédelem szociális és jogi ismerete” című tantárgyakat.

Az oklevélanyakönyvekből azt is megállapíthatjuk, hogy e tantárgyakból a hallgatók elméleti záróvizsgát is tettek. Sajnos arra nem találtunk adatokat, hogy ezeket a tantárgyakat hány órában és milyen tartalommal tanították.

A m. kir. Országos Közegészségügyi Intézet 1927-1944-ig működő Ápoló és Védőnőképző Intézeteiben a Zöldkeresztes Egészségvédelmi Szolgálat számára két és fél, majd két éves tanfolyamon képezték a védőnőket. Az Intézetek által összeállított jelentések alapján, valamint az 50 és 60 évvel ezelőtt végzett védőnők elmondásai szerint a gyermekvédelmi munkára vonatkozó elméleti ismereteket a „Védőnői módszertan” és a „Szociálhygiene – szociális gondozás” tantárgyak keretében 76 órában tanulták. A gyakorlati munka elsajátítását gyakorlóterületen 17 hét időtartammal a kijelölt Egészségvédelmi Szolgálatban végezték tanító védőnő segítségével és irányításával.

Az Állami Védőnőképző Iskola 1945-1975 között a védőnőket szintén két évig tartó szakiskolai rendszerben képezte. Ennek során a gyermekvédelemre vonatkozó ismereteket a 115 órás „Védőnői módszertan” tantárgy keretében tanították. A gyakorlati ismeretek elsajátítását 15 hétig területen, városi és falusi védőnői körzetekben tanító védőnő irányításával végezték.

Jelenleg a Haynal Imre egészségtudományi Egyetem Egészségügyi Főiskolai Karán, nappali tagozaton 4 éves képzési idővel történik a védőnő hallgatók képzése.

A nyolc félév során 38 tantárgyból szerezhetnek hallgatóink olyan ismereteket és tudásanyagot, melyeknek birtokában a családot és az abban gondozottakat a védőnő kompetencia szintjének megfelelő ellátásban tudják részesíteni.

A család-, gyermek- és ifjúságvédelmi munkához szükséges ismeretanyagot kb. tizenkét tantárgy keretében, kisebb-nagyobb óraszámokban tanítjuk, amelyek a következőképpen oszlanak meg: a szociológia 30, családszociológia 15, szociálpolitika 45, jogi ismeretek 65, általános pszichológia és egészségpedagógia: 45, személyiség- és kommunikációfejlesztés 90, családgondozás - krízisprevenció 90, szociálpszichológia: 45, beteg ember lélektana 30, családpedagógia 30, rehabilitáció-gerontológia 60 óra. A legtöbbet a „Védőnői módszertan” tantárgy hat féléves tanítási programjában, amelyből egy teljes félév a gyermek- és ifjúságvédelemhez kapcsolódó témákkal foglalkozik (60 óra). Az elméleti órákhoz kapcsolódó gyakorlatok során, esetelemzéseket, helyzetmegoldó gyakorlatokat is végeznek hallgatóink. A területi gyakorlatok során megismerkednek a gyermekvédelem intézményrendszerével is.

A VII. félév teljes egészében védőnői területi gyakorlat (15 hét), ahol kezdetben a tanító védőnő irányításával majd a „begyakorlottság” szintjétől függően előbb vagy utóbb, önállóan végzik hallgatóink a védőnői munka mindennapos feladatait.

Az egészségügyben és a szociálpolitikában zajló reformok hatása valamint a védőnői munka formai és tartalmi változásának követelményei szükségessé tették a nappali képzés reformját és posztgraduális képzés létrehozását.

1991, év őszén az Egészségügyi Főiskolai Kar Családgondozási Módszertani Tanszéke elindította a főiskolát végzett védőnők számára a „Családgondozó szakvédőnői” posztgraduális képzést. A három félév 360 óráját munka mellett levelező formában indítottuk. A képzés óraszámainak nagyobb részét (200 óra) a családszociológia, családpedagógia, jogi ismeretek, szociálpolitika, személyiség- és kommunikációfejlesztés, családgondozási módszertani ismeretek alkotják. Az eddig végzetek visszajelzései alapján elmondhatjuk, hogy

munkájukban eredményesen tudják hasznosítani a képzésben tanultakat. Az egészségügyi szakhálózat igényli a családgondozó szakvédőnők képzését, melyet a jelentkezők érdeklődése is bizonyít. Ennek kielégítése érdekében az 1994/1995-ös tanévben már nem csak Budapesten, hanem Miskolcon, a HIETE Egészségügyi Főiskolai Kar kihelyezett tagozatán és Szegeden, a SZOTE Egészségügyi Főiskolai Karán is indultak „posztgraduális” évfolyamok.

HIETE Egészségügyi Főiskola, Budapest